

แนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยสภาเศรษฐกิจโลก (WEF)

ในปี 2563 สภาเศรษฐกิจโลก (The World Economic Forum : WEF) ซึ่งเป็นองค์กรอิสระไม่แสวงหาผลกำไร และเป็นองค์กรที่จัดทำรายงานความสามารถในการแข่งขัน (Global Competitiveness Report) ออกเผยแพร่เป็นประจำทุกปี ได้ออกรายงานฉบับพิเศษ เรื่อง “How Countries are Performing on the Road to Recovery” เพื่อให้ข้อเสนอแนะทางเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในลักษณะการรับมือ ฟื้นฟู ปฏิรูปเศรษฐกิจและเพิ่มความยืดหยุ่นจากสถานการณ์วิกฤตฉุกเฉินที่ไม่มีการคาดการณ์มาก่อน โดยเป็นการถอดบทเรียนจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งรายงานดังกล่าวมีสาระสำคัญครอบคลุม 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การนำเสนอผลสำรวจมุมมองของภาคเอกชนต่อผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 (2) คุณลักษณะสำคัญที่ช่วยให้ประเทศ/เขตเศรษฐกิจสามารถตอบสนองต่อภาวะวิกฤตได้ดี และ (3) การวิเคราะห์สถานะขีดความสามารถทางการแข่งขันในปัจจุบัน และแนวทางการพัฒนาระยะสั้นและระยะยาว

1. ผลสำรวจมุมมองของภาคเอกชนต่อผลกระทบของการแพร่ระบาดของโควิด-19

WEF ได้สำรวจความเห็นของผู้บริหารธุรกิจจำนวน 14,303 คน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-เดือนกรกฎาคม 2563 โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามกลับจำนวน 11,866 คน จาก 126 เขตเศรษฐกิจ รวมทั้งประเทศไทย โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนน 1- 7 ประเมินผลการดำเนินงานในหัวข้อต่างๆในประเทศของตน (1 หมายถึงแย่ที่สุดในโลก และ 7 หมายถึงดีที่สุดในโลก) และมีคำถามรวม 80 ข้อ ซึ่งแบ่งออกเป็น 10 หัวข้อ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี สภาพแวดล้อมทางการเงิน การค้าและการลงทุน การแข่งขัน การดำเนินธุรกิจและนวัตกรรม ความมั่นคง ธรรมชาติภูมิบาล ทุนมนุษย์ และความเสี่ยงจากเทคโนโลยีที่กำเนิดใหม่

ผลการสำรวจพบว่า นักธุรกิจชั้นนำในประเทศพัฒนาแล้วเห็นว่าการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อ ดังนี้ (1) การแข่งขันในภาคบริการลดน้อยลง อาจเป็นผลมาจากการพึ่งพาแพลตฟอร์มที่มากขึ้นตั้งแต่การเกิดโรคระบาด ทำให้ผู้นำตลาดแพลตฟอร์มรายใหญ่เดิมที่เติบโตอยู่แล้วได้ประโยชน์ (2) ความร่วมมือลดน้อยลงระหว่างบริษัท ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการปิดเมือง (lockdown) ทำให้การแลกเปลี่ยนและเคลื่อนย้ายของบุคคลและสินค้าลดลง และ (3) การขาดแคลนแรงงานทักษะที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งแรงงานเหล่านี้เป็นที่ต้องการมากขึ้นในช่วงการแพร่ระบาด

สำหรับนักธุรกิจในประเทศกำลังพัฒนาเห็นว่าการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อได้แก่ (1) ต้นทุนในการดำเนินธุรกิจสูงขึ้นจากผลกระทบด้านอาชญากรรมและองค์กรอาชญากรรม (organized crime) ซึ่งถือว่าเป็นพัฒนาการที่ถดถอยลงเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2561 และ 2562 (2) พบแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในทางลบในประเด็นความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการ ซึ่งยังคงเป็นประเด็นปัญหาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนเกิดโควิด-19 และ (3) การแข่งขันในตลาดลดลงและความเชื่อมั่นในนักการเมืองคงตัวเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า

อย่างไรก็ดี วิกฤตโควิด-19 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางบวกในบางมิติ โดยในประเทศพัฒนาแล้ว นักธุรกิจเห็นว่าภาครัฐมีการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนเกิดวิกฤตและความร่วมมือภายในบริษัทมีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากต้องนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น

(ซึ่งตรงกันข้ามกับการลดความร่วมมือระหว่างบริษัท) นอกจากนี้ ธุรกิจการร่วมลงทุน (venture capital) ยังคงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และภาคธุรกิจยังรู้สึกว่ามีมาตรการในการให้ความช่วยเหลือทางสังคมแก่ประชาชนของรัฐแม้ว่าจะยังไม่เหมาะสมแต่สามารถช่วยรับมือกับภาวะวิกฤตได้ และ ความมั่นคงของภาคธนาคารในปีนี้อย่างคงพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นผลจากการดำเนินนโยบายอย่างทันที่เมื่อเกิดวิกฤต

สำหรับประเทศกำลังพัฒนา นักธุรกิจมีมุมมองที่คล้ายกันคือ ภาครัฐตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงมากขึ้น การร่วมมือกันภายในบริษัทมีมากขึ้น และมีความพร้อมในการพัฒนาธุรกิจการร่วมลงทุน โดยนักธุรกิจประเมินการดำเนินการของภาครัฐในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงดีขึ้นจากปี 2563 อย่างไรก็ดี แม้ภาครัฐจะดำเนินนโยบายที่ภาคเอกชนเห็นชอบ แต่ก็ยังไม่อาจเพิ่มระดับความไว้วางใจในภาครัฐให้มากขึ้น นอกจากนี้ ในประเทศกำลังพัฒนาที่ทำการสำรวจพบว่า การให้บริการทางรถไฟพัฒนาขึ้น และความสามารถในการดึงดูดบุคลากรศักยภาพสูงของภาคธุรกิจมีเพิ่มมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2560 และ 2561

2. คุณลักษณะสำคัญที่ช่วยให้เขตเศรษฐกิจสามารถตอบสนองต่อภาวะวิกฤตได้ดี

ผลการสำรวจข้างต้นของ WEF ได้ระบุคุณลักษณะสำคัญที่จะช่วยให้เขตเศรษฐกิจ/ประเทศ สามารถบริหารจัดการและรับมือผลกระทบต่อเศรษฐกิจและประชาชนจากวิกฤตโควิด-19 และช่วยสร้างความยืดหยุ่นในการรับมือกับวิกฤตได้มากขึ้น ดังนี้

1) เศรษฐกิจดิจิทัลและทักษะทางดิจิทัล เนื่องจากภาครัฐนำการเว้นระยะห่างทางสังคมมาใช้เป็นแนวทางตอบสนองต่อโควิด-19 ดังนั้น ประเทศที่สามารถดำเนินกิจกรรมในภาคส่วนสำคัญทางไกลได้อย่างต่อเนื่องจะสามารถก้าวผ่านวิกฤตได้ดีกว่า เช่น ประเทศที่ได้เปรียบในการบริหารจัดการการทำงานที่มีความยืดหยุ่น (5 อันดับแรก ได้แก่ เนเธอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ สวิตเซอร์แลนด์ เอสโตเนีย และสหรัฐฯ) และประเทศที่ประชากรมีทักษะดิจิทัล (5 อันดับแรก ได้แก่ ฟินแลนด์ สวีเดน เอสโตเนีย ไชล์แลนด์ และเนเธอร์แลนด์) จะสามารถปรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เป็นในรูปแบบดิจิทัลได้ดี โดยภาคส่วนที่สามารถนำเทคโนโลยีมาปรับใช้และให้บริการออนไลน์ได้จะได้รับผลกระทบน้อยกว่า

2) ความมั่นคงทางการเงินและหลักประกัน (safety nets) หลายภาคส่วนทางเศรษฐกิจในหลายประเทศต้องหยุดการเคลื่อนย้ายหรือเดินทางอย่างเต็มรูปแบบ (full lockdown) หรือลดกิจกรรมทางธุรกิจลงทำให้ประเทศที่สามารถมีหลักประกันรองรับและช่วยเหลือภาคส่วนที่ไม่สามารถทำงานได้ในช่วงการแพร่ระบาดสามารถฟื้นตัวได้เร็วกว่าประเทศอื่น เช่น เดนมาร์ก ฟินแลนด์ นอร์เวย์ ออสเตรเลีย ลักเซมเบิร์ก และ สวิตเซอร์แลนด์ มีระบบช่วยเหลือครัวเรือนในช่วงวิกฤตอยู่แล้ว ขณะที่ประเทศที่สามารถให้ความช่วยเหลือทางการเงิน หรือสินเชื่อแก่บริษัท จะช่วยป้องกันการเกิดการล้มละลายโดยไม่จำเป็นและการสูญเสียงานของแรงงาน โดยประเทศที่มีระบบการเงินเข้มแข็ง เช่น ไต้หวัน ฟินแลนด์ สหรัฐอเมริกา สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และสิงคโปร์ สามารถหาเงินทุนมาสนับสนุนสินเชื่อแก่ SMEs และช่วยให้บริษัทรับมือและแก้ไขปัญหาในปัจจุบันได้

3) ธรรมชาติและการวางแผน การบริหารจัดการปัญหาการแพร่ระบาดโควิด-19 นับว่าเป็นความท้าทายสำหรับรัฐบาลในทุกประเทศ โดยเฉพาะการสร้างสมดุลระหว่างนโยบายสาธารณสุข เศรษฐกิจ

และสังคม ซึ่งประเทศที่สามารถวางแผนและรักษาสมดุลได้ดีประสบความสำเร็จในการบรรเทาผลกระทบจากโควิด -19 มากกว่าประเทศอื่น รวมทั้งการมีนโยบายภาครัฐที่มีเสถียรภาพจะทำให้สามารถกำหนดกรอบนโยบายที่มั่นคงและนำไปใช้ในการวางแผนและบริหารงานที่ดีได้ โดยประเทศตัวอย่างที่มีการวางแผนที่ดี เช่น สิงคโปร์ สวิตเซอร์แลนด์ ลักเซมเบิร์ก ออสเตรีย และสหรัฐอเมริกา

4) ระบบสาธารณสุขและความสามารถในการวิจัย ความพร้อมของระบบสาธารณสุขเป็นสิ่งสำคัญทั้งในส่วนจำนวนอุปกรณ์และบุคลากรทางการแพทย์ที่พอเพียง การเข้าถึงบริการสาธารณสุขของประชาชนในภาคส่วนต่างๆ การมีข้อตกลงหรือระเบียบแนวทางปฏิบัติที่พร้อมสำหรับการบริหารจัดการปัญหาทางสาธารณสุขและความสามารถในการพัฒนาและการนำเทคโนโลยีมาใช้ โดยจากการสำรวจพบว่า ประเทศที่ประชาชนสามารถเข้าถึงสาธารณสุขได้อย่างกว้างขวาง เช่น ญี่ปุ่น สเปน ไต้หวัน มอลตา เนเธอร์แลนด์ ทำให้ประชาชนเข้าถึงความช่วยเหลือทางการแพทย์ได้ นอกจากนี้ ยังพบว่าประเทศ/เขตเศรษฐกิจที่เคยมีประสบการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อ (เช่น โรคซาร์ส) เช่น เกาหลี สิงคโปร์ ไต้หวัน จะมีระบบเทคโนโลยีและระเบียบวิธีปฏิบัติที่ทำให้สามารถควบคุมโรคระบาดได้ดีกว่าประเทศอื่น นอกจากนี้ การพัฒนาวัคซีนและประสิทธิภาพในการนำไปใช้ก็มีความสำคัญ โดยประเทศที่มีความสามารถด้านเทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology) และมีความร่วมมือระดับชาติและนานาชาติ เช่น สวิตเซอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา ฟินแลนด์ อิสราเอล และเนเธอร์แลนด์ จะสามารถหาทางแก้ไขปัญหาวิกฤตนี้และการแพร่ระบาดในอนาคตได้

3.การวิเคราะห์สถานะขีดความสามารถทางการแข่งขันในปัจจุบัน และแนวทางการพัฒนาระยะสั้นและระยะยาว

WEF ได้วิเคราะห์สถานะของปัจจัยที่เสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ/เขตเศรษฐกิจในปัจจุบัน และแนะนำแนวทางในการฟื้นฟูเศรษฐกิจในระยะสั้นและระยะยาว โดยเน้นการฟื้นฟูปัจจัยที่เสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขัน 4 ด้าน ได้แก่ (1) การสร้างสภาพแวดล้อม (2) ทักษะมนุษย์ (3) การปฏิรูปตลาด และ (4) สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมนวัตกรรม ดังนี้

ตาราง แสดงแนวโน้มและผลกระทบจากวิกฤต และแนวทางในการฟื้นฟูและปฏิรูปเศรษฐกิจ โดยสภาเศรษฐกิจโลก (WEF)			
	แนวโน้มและผลกระทบจากวิกฤต (ช่วงเวลาตั้งแต่วิกฤตการเงินจนถึงการเกิดโรคระบาด)	การฟื้นฟูระยะสั้น (ในอีก 1-2 ปี ข้างหน้า)	การปฏิรูประยะยาว (ในอีก 3-5 ปีข้างหน้า)
การสร้าง สภาพแวดล้อม	- สถาบันทั่วทั้งภูมิภาคเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง มีระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ (check and balances) ที่ไม่เข้มแข็ง ไม่สร้างความโปร่งใส	- ควรพัฒนาขีดความสามารถภายในของภาครัฐและสร้างกลไกในการให้บริการสาธารณะและนโยบายสนับสนุนการใช้ดิจิทัล	- เสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลในสถาบันของรัฐให้เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ระยะยาว และสร้างความเชื่อมั่นด้วยการบริการรับใช้ประชาชน
	- การเข้าถึงและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) พัฒนามากขึ้น แต่ยังไม่ครอบคลุมทั่วโลก โดยการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ประเทศกำลังพัฒนามีการพัฒนาตามประเทศพัฒนาแล้วได้ยากยิ่งขึ้น	- ยกระดับสาธารณูปโภค และโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะการลงทุนด้านคมนาคม สาธารณสุข ดิจิทัล และพลังงาน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการจ้างงาน เพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน และเตรียมพร้อมประเทศให้มีความยืดหยุ่นและยั่งยืนมากขึ้นในช่วงวิกฤต - ให้ความสำคัญกับการลดช่องว่างทางดิจิทัลระหว่างบริษัทและครัวเรือน	- ยกระดับโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเร่งเข้าสู่ยุคการเปลี่ยนผ่านด้านพลังงาน และขยายการเข้าถึงไฟฟ้าและเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT)
	- มาตรการภายใต้ภาวะฉุกเฉินและการกระตุ้นเศรษฐกิจทำให้นี้สาธารณะเพิ่มสูงขึ้นในระดับที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ซึ่งขัดแย้งกับการเปลี่ยนแปลงของฐานการจัดเก็บภาษี	- เตรียมมาตรการช่วยเหลือสำหรับผู้มีรายได้น้อยและผู้มีหนี้สินสูง รวมทั้งวางแผนด้านหนี้สาธารณะในอนาคต	- เปลี่ยนแปลงการเก็บภาษีอัตราก้าวหน้าให้มากขึ้น และการทบทวนการจัดเก็บภาษีของบริษัท ผู้มีรายได้สูง และแรงงาน รวมทั้งการปฏิรูประบบภาษีและการจัดตั้งสวัสดิการสังคมให้เข้ากับยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้จำเป็นต้องอาศัยความตกลง

ตาราง แสดงแนวโน้มและผลกระทบจากวิกฤต และแนวทางในการฟื้นฟูและปฏิรูปเศรษฐกิจ โดยสภาเศรษฐกิจโลก (WEF)			
	แนวโน้มและผลกระทบจากวิกฤต (ช่วงเวลาตั้งแต่วิกฤตการเงินจนถึงการเกิดโรคระบาด)	การฟื้นฟูระยะสั้น (ในอีก 1-2 ปี ข้างหน้า)	การปฏิรูประยะยาว (ในอีก 3-5 ปีข้างหน้า)
			ระหว่างประเทศ เช่น เรื่องการจัดเก็บภาษีกิจกรรมทางดิจิทัล การใช้จ่ายในด้านระบบประกันสังคม ภาษีกำไรจากเงินลงทุน (capitals gains taxes)
ทุนมนุษย์	- ขาดแคลนบุคลากรที่มีศักยภาพสูงและระบบการศึกษาที่ล้าสมัย - แรงงานยังขาดแคลนทักษะดิจิทัลและทักษะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัระบบเศรษฐกิจใหม่ (new economy)	- พัฒนาทักษะแรงงาน ทั้งการสร้างทักษะใหม่ที่เป็นจำเป็นในการทำงานให้สอดคล้องกับการเพิ่มการเรียนรู้ทักษะใหม่ (reskill) และพัฒนาทักษะเดิมเพื่อยกระดับทักษะเดิมให้ดีขึ้น (upskill) รวมทั้งดำเนินนโยบายตลาดแรงงานแบบเชิงรุก	- ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาและส่งเสริมการลงทุนในการเสริมทักษะที่จำเป็นสำหรับแรงงานในอนาคต
	- แรงจูงใจในการทำงานและผลตอบแทนของแรงงานไม่สอดคล้องกัน	- การบริหารจัดการตลาดแรงงานอย่างค่อยเป็นค่อยไปสู่โอกาสในตลาดแรงงานใหม่	- ทบทวนกฎหมายแรงงานและการคุ้มครองทางสังคมในระบบเศรษฐกิจใหม่ และความต้องการใหม่ๆ ของแรงงาน
	- บริการสาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐาน และความสามารถของแรงงาน ยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์แนวโน้มประชากรโลกในปัจจุบัน เช่น ประชากรสูงวัยในประเทศพัฒนาแล้ว จำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นในประเทศกำลังพัฒนา	- เพิ่มพูนขีดความสามารถของระบบสุขภาพเพื่อจัดการทั้งปัญหาการแพร่ระบาดของโรคในปัจจุบันและความต้องการด้านสุขภาพในอนาคต	- ขยายโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการดูแลผู้สูงอายุและเด็ก การเข้าถึงสาธารณสุข และนวัตกรรมซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนและเศรษฐกิจ

ตาราง แสดงแนวโน้มและผลกระทบจากวิกฤต และแนวทางในการฟื้นฟูและปฏิรูปเศรษฐกิจ โดยสภาเศรษฐกิจโลก (WEF)			
	แนวโน้มและผลกระทบจากวิกฤต (ช่วงเวลาตั้งแต่วิกฤตการเงินจนถึงการเกิดโรคระบาด)	การฟื้นฟูระยะสั้น (ในอีก 1-2 ปี ข้างหน้า)	การปฏิรูประยะยาว (ในอีก 3-5 ปีข้างหน้า)
การปฏิรูปตลาด	- ระบบการเงินหลังจากวิกฤตการเงินปี 2008 มีความมั่นคงมากขึ้น แต่ยังไม่แข็งแรงอยู่	- สร้างความมั่นคงในตลาดและระบบการเงิน รวมทั้งขยายการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมให้มากขึ้น - สร้างแรงจูงใจทางการเงินเพื่อให้บริษัทต่างๆ คำนึงถึงแนวทางปฏิบัติและการลงทุนอย่างมีส่วนร่วมครอบคลุมและยั่งยืน	- เพิ่มแรงจูงใจในการนำทรัพยากรทางการเงินไปลงทุนในระยะยาว เสริมสร้างความมั่นคงและเน้นการมีส่วนร่วมในการลงทุน
	- การกระจุกตัวของตลาดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในประเทศที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับสูง (advanced economies) โดยช่องว่างผลิตภาพและผลกำไรระหว่างบริษัท ชี้นำและบริษัทอื่น ๆ ในแต่ละภาคส่วนยังคงกว้างอยู่ - การเปิดเสรีทางการค้าและการเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศของภาคประชาชนมีแนวโน้มลดลงนับตั้งแต่เกิดวิกฤตการเงิน	- วางรากฐานเพื่อสร้างสมดุลที่ดีระหว่างการค้าเคลื่อนย้ายสินค้าและแรงงานระหว่างประเทศกับการพัฒนาความเจริญในท้องถิ่นและความยืดหยุ่นเชิงกลยุทธ์ในห่วงโซ่การผลิต	- ทบทวนแนวทางส่งเสริมการแข่งขันในยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 เพื่อให้สามารถเข้าถึงตลาดทั้งในและต่างประเทศได้ - อำนวยความสะดวกในการสร้าง “ตลาดแห่งอนาคต” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน
สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมนวัตกรรม	- ค่านิยมและแนวความคิดการเป็นผู้ประกอบการเพิ่มมากขึ้นในทศวรรษที่ผ่านมา แต่จำนวนการก่อตั้งบริษัทใหม่ยังมีน้อย	- ขยายการลงทุนในด้านวิจัยและพัฒนา (R&D) และสร้างแรงจูงใจให้เกิดการลงทุน การวิจัยและพัฒนาในภาคเอกชน และการนำเทคโนโลยีที่มีอยู่ไปต่อยอด	- สร้างแรงจูงใจและขยายการลงทุนในด้านการวิจัย นวัตกรรม และสิ่งประดิษฐ์ที่จะสามารถสร้างตลาดแห่งอนาคตได้

ตาราง แสดงแนวโน้มและผลกระทบจากวิกฤต และแนวทางในการฟื้นฟูและปฏิรูปเศรษฐกิจ โดยสภาเศรษฐกิจโลก (WEF)			
	แนวโน้มและผลกระทบจากวิกฤต (ช่วงเวลาตั้งแต่วิกฤตการเงินจนถึงการเกิดโรค ระบาด)	การฟื้นฟูระยะสั้น (ในอีก 1-2 ปี ข้างหน้า)	การปฏิรูประยะยาว (ในอีก 3-5 ปีข้างหน้า)
	- ขาดการสร้างเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง และนวัตกรรมใหม่ๆ ไม่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหา การใช้พลังงานที่เพิ่มขึ้น การจัดการการปล่อย มลพิษ และไม่ตอบสนองต่อความต้องการในการ ให้บริการทางสังคมที่ครอบคลุม (inclusive social services)	ในการพัฒนาตั้งบริษัทและการจ้างงานในตลาดแห่ง อนาคต (markets of tomorrow)	- สร้างแรงจูงใจให้บริษัทคำนึงถึงความหลากหลาย ความเที่ยงธรรม และการมีส่วนร่วมเพื่อขยาย ความคิดสร้างสรรค์

การดำเนินการของกระทรวงพาณิชย์

สถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ทำให้ภาครัฐของหลายประเทศทั่วโลกต้องประสบกับความท้าทายหลายประการในการบริหารจัดการทรัพยากรของประเทศที่มีอยู่จำกัดเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ และปรับตัวเพื่อรักษาขีดความสามารถของประเทศในระยะยาว และสำหรับประเทศไทย กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งเป็นหนึ่งในกระทรวงสำคัญด้านเศรษฐกิจได้ดำเนินมาตรการสำคัญหลายประการเพื่อช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน ควบคู่ไปกับการกระตุ้นและฟื้นฟูฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศด้วย และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับมาตรการเหล่านั้นกับคุณลักษณะสำคัญที่ช่วยให้ประเทศ/เขตเศรษฐกิจสามารถตอบสนองต่อภาวะวิกฤตได้ดีตามที่ WEF ได้ศึกษาและนำเสนอไปข้างต้น ก็สามารถเห็นได้ว่า กระทรวงพาณิชย์ได้พยายามผลักดันและส่งเสริมคุณลักษณะดังกล่าวเช่นกัน

มาตรการที่ช่วยส่งเสริมด้านเศรษฐกิจดิจิทัลและทักษะทางดิจิทัล กระทรวงพาณิชย์ได้ส่งเสริมและกระตุ้นการค้าออนไลน์ ผลักดันให้ผู้ประกอบการนำผลิตภัณฑ์เข้าสู่ช่องทางการค้าออนไลน์ผ่านเครือข่ายแพลตฟอร์มทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนพัฒนาผู้ประกอบการให้มีองค์ความรู้ด้านการค้าออนไลน์แบบมืออาชีพอย่างต่อเนื่องผ่านหน่วยงานต่างๆ ของกระทรวงพาณิชย์ เช่น สถาบันพัฒนาผู้ประกอบการการค้ายุคใหม่ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถปรับตัวทันต่อการดำเนินธุรกิจในแบบวิถีชีวิตใหม่

นอกจากนี้ กระทรวงพาณิชย์ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบงานให้บริการและการบริหารจัดการที่นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น เพื่อตอบสนองนโยบาย e-Government เช่น การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา การอำนวยความสะดวกการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทใหม่ ด้วยการนำ AI มาใช้ในการจองชื่อนิติบุคคลให้สามารถตรวจสอบและทราบผลการอนุมัติการจองชื่อได้ทันที การพัฒนาระบบ TraceThai.com เพื่อตรวจสอบย้อนกลับมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ไทยบน Blockchain อย่างไรก็ดี การทำงานและการติดต่อสื่อสารภายในกระทรวงพาณิชย์ควรมุ่งเน้นการส่งเอกสารเฉพาะทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น เพื่อลดสำเนาและมุ่งสู่การเป็นภาครัฐดิจิทัล

มาตรการด้านความมั่นคงทางการเงินและหลักประกัน กระทรวงพาณิชย์ได้ช่วยเหลือและยกระดับให้ผู้ประกอบการ SMEs มีขีดความสามารถและความยืดหยุ่นในการประกอบธุรกิจภายใต้ภาวะวิกฤตได้มากขึ้น เช่น การจัดแสดงสินค้า Smart SME Expo 2020 และการช่วยสนับสนุน SMEs ปรับตัวเพื่อส่งออก รวมทั้งการเร่งรัดการส่งออกสินค้าและบริการในยุค New Normal โดยอาศัยกลไกสำนักงานการค้าต่างประเทศที่มีอยู่ทั่วโลกในการเข้าถึงตลาดเชิงรุก และจัดพื้นที่กิจกรรมส่งเสริมการตลาดทั้งรูปแบบออฟไลน์และออนไลน์ นอกจากนี้ ยังได้จัดทำโครงการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญในการรับมือภัยพิบัติจากการถดถอยเรียนในช่วงแพร่ระบาดของโควิด-19 เพื่อให้รับข้อมูลที่ภาครัฐและเอกชนสามารถนำไปใช้ประกอบการคาดการณ์ และจัดเตรียมมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการรับมือภัยพิบัติในสถานการณ์ต่างๆ ที่ส่งผลให้เศรษฐกิจของโลกมีความไม่แน่นอนมากขึ้น และทำให้เกิดแนวทางการบูรณาการการรับมือกับภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรการด้านธรรมาภิบาลและการวางแผน กระทรวงพาณิชย์ได้คำนึงถึงการปรับตัวการค้าในระยะยาว โดยเฉพาะแนวโน้มการค้าการพึ่งพาเงินของประเทศต่างๆ และการย้ายฐานการผลิตและสร้างความหลากหลายของห่วงโซ่อุปทาน โดยวางแผนเร่งรัดการเจรจาการค้าทั้ง FTA และ Mini FTA กับประเทศหรือเขตเศรษฐกิจสำคัญเพื่อ

ขยายการค้าไทยไปตลาดโลก และเพื่อดึงดูดและสร้างแรงจูงใจให้นักลงทุนย้ายฐานการผลิตมายังประเทศไทย นอกจากนี้ ยังกำหนดแนวนโยบายที่มีเสถียรภาพและสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและบริหารงานของกระทรวงได้อย่างต่อเนื่อง และยังคงคำนึงถึงความจำเป็นของการทบทวนแผนบริหารความพร้อมต่อสภาวะวิกฤตเป็นประจำให้สอดคล้องกับบริบทวิกฤตใหม่ๆ เพื่อสร้างความต่อเนื่องในการปฏิบัติราชการอย่างมีประสิทธิภาพด้วย

มาตรการสนับสนุนด้านระบบสาธารณสุขและความสามารถในการวิจัย กระทรวงพาณิชย์ได้ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการทุกระดับใช้นวัตกรรมในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น ควบคู่ไปกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมนวัตกรรม และสร้างโอกาสทางการค้าใหม่ๆ เช่น การจัดกิจกรรมจับคู่ผู้ประกอบการและนักวิจัยร่วมกันพัฒนาสินค้านวัตกรรม กิจกรรมบ่มเพาะผู้ประกอบการนวัตกรรมด้านกลยุทธ์การสร้างแบรนด์เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ตลาดสากล (IDEA LAB) รวมทั้งการนำสินค้านวัตกรรมที่ผ่านการวิจัยและพัฒนาจากหน่วยงานพันธมิตรไปจัดแสดงและจำหน่ายในงานแสดงสินค้านานาชาติ

ข้อคิดเห็น

กระทรวงพาณิชย์ได้พยายามผลักดันส่งเสริมคุณลักษณะสำคัญที่จะช่วยให้ประเทศสามารถตอบสนองต่อภาวะวิกฤตได้ดี และช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาวมาโดยตลอด ซึ่งในอนาคต กระทรวงฯ อาจพิจารณาประเด็นต่อไปนี้ประกอบการกำหนดแนวทางพัฒนาการดำเนินงานเพิ่มเติมต่อไป

ประเด็นด้านการสร้างสภาพแวดล้อม

ปฏิรูประบบการทำงานของภาครัฐ โดยนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานของหน่วยงานให้โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่น และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนมากยิ่งขึ้น

ประเด็นด้านทุนมนุษย์

สนับสนุนและฝึกอบรมให้ผู้ประกอบการจัดทำแผนดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่อง (Business Continuity Plan : BCP) เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินมากยิ่งขึ้น

ลงทุนในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ที่จำเป็นสำหรับยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 เช่น การคิดเชิงวิเคราะห์ การบริหารจัดการคน

ประเด็นด้านการปฏิรูปตลาด

ผลักดันความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการยกระดับสินค้าและบริการให้มีคุณภาพ มาตรฐาน เป็นที่เชื่อมั่นของผู้บริโภคในระดับสากล

ประเด็นด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมนวัตกรรม

ส่งเสริม สนับสนุน และหาแนวทางการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ประกอบการในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจในรูปแบบดิจิทัล

การเชื่อมโยงระหว่างตลาดกับการใช้ประโยชน์จากการวิจัยและนวัตกรรม

กลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศ กองนโยบายระบบการค้า

มีนาคม 2564